Anayasa Mahkemesi B. No: 2022/102693 (16.09.2026)

Karar metni resmî kaynaktan aktarılmıştır; heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SOSYAL DEMOKRAT KAMU İŞVERENLERİ SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/102693)

Karar Tarihi: 16/9/2026

Başvurucu: Sosyal Demokrat Kamu İşverenleri Sendikası

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Anayasa'ya aykırılık iddiasının karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bir kamu işverenleri sendikasıdır. Urla Belediye Meclisi 2/9/2019 tarihinde aldığı kararla başvurucu sendikaya üye olmuştur.

3. İçişleri Bakanlığının 18/12/2019 tarihli kararıyla Urla Belediye başkanı 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediye başkanlığının boşalması hâlinde yapılacak işlemler" başlıklı 45. maddesi uyarınca görevden uzaklaştırılmış ve söz konusu ilçenin kaymakamı vekâleten belediye başkanı olarak görevlendirilmiştir.

4. Bu görevlendirme sonrasında 2/11/2020 tarihli Belediye Meclisi kararıyla Urla Belediyesi başvurucu sendikanın üyeliğinden çıkmıştır.

5. Başvurucu, bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Söz konusu dava dilekçesinde işlemin dayanağı olan kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu iddia edilerek itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulması talep edilmiştir. İzmir 4. İdare Mahkemesinin (Mahkeme) 21/10/2021 tarihli kararıyla başvurucunun Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddi görülmediğinden reddedildiği belirtilmiş ve davanın reddine oyçokluğuyla karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Davacı tarafın Anayasaya aykırılık iddiası ciddi görülmeyerek işin esasına geçildi.

...

...Uyuşmazlık, 5393 sayılı Yasanın 45/2. maddesi uyarınca belediye başkanı görevden uzaklaştırılan davalı belediyede, belediye başkanına vekaleten atanan belediye başkanvekili'nin belediye meclisini toplamadan belediye encümeninin memur üyeleri ile daha önce üye olunan davacı sendika üyeliğinden ayrılıp ayrılamayacağına ilişkindir. Yukarıda aktarılan mevzuat hükümlerinden anlaşılacağı üzere belediye meclisi belediyenin karar organıdır. Bu sebeple belediye meclisinin kararıyla olunan sendika üyeliğinden yine belediye meclisinin kararıyla ayrılabilmesi tabiidir. Öte yandan, dava dosyasında, davalı belediye başkanının 5393 sayılı Yasa'nın 45/2. maddesi uyarınca görevden uzaklaştırıldığı ve yerine Urla Kaymakamının başkanvekili olarak atandığı görülmektedir. Bu durumda yukarıda aktarılan mevzuat hükmü gereği belediye başkanının çağrısı olmadıkça toplanamayacağı açık olan belediye meclisine ait görev ve yetkilerin hangi organ tarafından kullanılabileceğinin saptanması gerekmektedir. Yukarıda alıntısına yer verilen 5393 sayılı Yasa'nın 45/2. maddesinin son cümlesinden anlaşılacağı üzere (aynı Yasa'nın 31. maddesine yapılan atıfla birlikte değerlendirildiğinde) belediye meclisine ait yetkilerin belediye

meclisinin encümen üyeleri tarafından kullanılacağı anlaşılmaktadır. Bu itibarla, davacı sendikaya olunan üyelikten ayrılmaya ilişkin belediye encümeninin memur üyelerinin katılımıyla alınan 02/11/2020 tarih ve 505 sayılı dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

Ayrıca, dava dilekçesinde dava konusu işlemin gerekçesiz olduğu dolayısıyla sebep yönünden de hukuka aykırı olduğu ileri sürülmektedir. Sebep idareyi işlem yapmaya sevk eden saiktir. Bu sebep maddi veya hukuki olabilir. Bu nedenler bir bütün olarak idari işlemin gerekçesini oluşturur. İdareyi işlem tesis ederken, tesis ettiği işlemin gerekçisini işlemde gösterilmesini zorunlu kılan bir mevzuat hükmü bulunmamaktadır. Bu itibarla davacı tarafından dava konusu işlemde, işlemin gerekçesi bulunmadığından bahisle hukuka aykırı olduğuna ilişkin iddiasına itibar edilememiştir."

6. Mahkeme kararının karşıoyunda uyuşmazlıkta uygulanması gereken kuralın Anayasa'nın 90. ve 127. maddelerine aykırılığı iddiasının ciddi olduğu, bu nedenle anılan hükümlerin itiraz yoluna konu edildikten sonra işin esası hakkında bir karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

7. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesinin 19/4/2022 tarihli kararıyla başvurucunun istinaf talebi temyiz yolu açık olmak üzere reddedilmiştir. Kararda, başvurucunun Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddi görülmediği, Mahkeme kararının dayandığı gerekçenin usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

8. Başvurucu, bu kararı temyiz etmiştir. Danıştay, temyiz talebinin incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, söz konusu karara karşı temyiz yolunun açık olmadığı belirtilmiştir.

9. Bu karar başvurucuya 13/11/2022 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 5/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; 5393 sayılı Kanun'un 45. maddesine KHK ile eklenen ikinci fıkraya ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine iptal davası açıldığını, söz konusu davada henüz karar verilmediğini, dava konusu işlemin dayanağı olan kuralın Anayasa'nın 127. maddesine aykırı olduğunu, Anayasa'ya aykırılık iddialarının ciddiyetle incelenip yeterince tartışılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucu ayrıca, dava konusu edilen kararın özü itibarıyla Belediye Meclisi tarafından alınan bir karar yani Belediye Meclisi Kararı olmadığını, kararın belediye başkan vekili, İmar ve Şehircilik Müdür Vekili ve Mali Hizmetler Müdürü tarafından alınan bir karar olduğunu ileri sürerek örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mevcut başvuruda başvurucunun örgütlenme özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğinin düşünüldüğü belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında Bakanlık görüşünde somut olaya ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadığını belirterek başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun

iddialarının gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir ([GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul ya da esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (B. No: 2013/7800, § 39).

16. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

17. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı mahkemelerin, önlerindeki uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kuralını Anayasa'ya uygunluk yönünden de denetimden geçirmesi şeklinde bir güvence içermediği gibi anayasallık denetiminden geçirmesi için Anayasa Mahkemesine başvurmalarını da teminat altına almamaktadır (B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 83).

18. Bununla beraber adil yargılanma hakkının bu şekilde bir güvence içermemesi başvuruculların medeni hak ve yükümlülüklerine ilişkin uyuşmazlığın esasını etkileyen iddiaları karşılama yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Bu bağlamda yürürlüğe girdiği anda derdest olan uyuşmazlıklara uygulanan ve idari otoriteler ile mahkemelere takdir yetkisi tanımayan bir kuralın anayasal hükümleri ihlal ettiği şikâyetinin esaslı bir iddia olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle mahkemelerin tarafların Anayasa'ya aykırılık iddialarını karşılamaması somut olayın koşulları çerçevesinde gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (B. No: 2018/27686, § 84).

19. Anayasa'ya uygunluk değerlendirmesinin yapılması Anayasa Mahkemesinin tekelinde olmasa da kuralın Anayasa'ya aykırı olduğunun tespiti hâlinde bunu iptal etme yetkisi sadece Anayasa Mahkemesine aittir. Dolayısıyla tesis edilmiş idari işlemleri hükümsüz kıldığı kabul edilen ve derdest davaların sonucunu etkileyen kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu itirazının öne sürülmesi durumunda mahkemelerin bu itirazları ilgili ve yeterli gerekçeyle karşılaması oldukça önemlidir. Nitekim Anayasa'nın mahkemelerin itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmasına ilişkin hükümleri

düzenleyen 152. maddesinin ikinci fıkrasında mahkemenin Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi görmemesi durumunda bu iddianın temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanacağı düzenlenmekle davanın taraflarınca ileri sürülen ve yeterli ölçüde temellendirilebilen Anayasa'ya aykırılık iddialarının karşılanması gerekliliğine işaret edilmiştir. Mahkemelerin itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurma zorunluluğu bulunmasa da kanun hükümlerini iptal etme konusunda tek yetkili merci Anayasa Mahkemesi olduğuna göre Anayasa Mahkemesine başvurulmasını gerekli görmediklerinde bunu gerekçelendirmeleri beklenir. Aksi takdirde başvuruculaın medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili esaslı iddiaları cevaplandırılmamış, uyuşmazlığın esası tam manasıyla çözüme kavuşturulmamış olacaktır (B. No: 2018/27686, § 85).

20. Somut olayda başvurucu sendika, üyelikten ayrılmaya ilişkin işleme dayanak olarak gösterilen -belediye başkanı ya da başkanvekili görevlendirilen belediyelerde belediye meclisinin, başkanın çağrısı olmadıkça toplanamayacağı, Meclisin, encümenin ve komisyonların görev ve yetkilerinin 31. maddede belirtilen encümen üyeleri tarafından yürütüleceği- kuralla hâlihazırda haklarında hiçbir soruşturma/kovuşturma ya da görevden alma işlemi bulunmayan meclis üyelerinin görevlerini yerine getirmelerinin ve belediye meclisinin toplanmasının önlendiğini, söz konusu kuralın meclisin görevlerinin atanmış memurlarca yürütülmesine yol açtığını ileri sürerek Anayasa'nın 2., 6., 11. ve 127. maddelerine aykırı olduğunu iddia etmiştir. Başvurucunun ilgili Kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ilişkin iddiasının -buna ilişkin anayasallık değerlendirmesinden bağımsız olarak- temellendirilmiş ve esasa etkili bir iddia olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim kararın muhalefet görüşünde de Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddi bulunması gerektiği dile getirilmiştir (bkz. § 6).

21. Yargılama mercileri başvurucunun Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi görmediklerini belirtmiştir. Ancak kararlarda bunun gerekçesine ilişkin olarak bir değerlendirme yapılmamıştır. Bununla birlikte Mahkeme, söz konusu kural gereğince belediye meclisinin belediye başkanının çağrısı olmadıkça toplanamayacağı, belediye meclisine ait yetkilerin belediye meclisinin encümen üyeleri tarafından kullanılacağı, bu itibarla, başvurucu sendikaya üyelikten ayrılmaya ilişkin belediye encümeninin memur üyelerinin katılımıyla alınan işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

22. Başvurucu, yargılamanın aşamalarında Mahkemenin gerekçesinde dayandığı mevzuat hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğunu iddia etmiştir. Mahkeme, uyuşmazlığın çözümünde esas aldığı bu mevzuat hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olmadığı kanaatinde ise bunun nedenini gerekçelendirmelidir. Aksi hâlde başvurucunun esaslı iddiaları cevaplandırılmamış, uyuşmazlığın esası tam manasıyla çözüme kavuşturulmamış olacaktır. Uyuşmazlığın çözümünde uygulanan mevzuat hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu yönündeki başvurucu iddialarına ilişkin olarak yargılama mercilerince ilgili ve yeterli gerekçe sunulmadığı görülmüştür.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp

Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 4. İdare Mahkemesine (E.2020/1638, K.2021/1725) GÖNDERİLMESİNE,

Ç. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.